

VALSTS AUGSTSKOLAS REKTORA TIESISKĀ STATUSA JURIDISKĀ DABA

LEGAL NATURE OF THE STATUS OF THE RECTOR OF A PUBLIC UNIVERSITY

Jautrīte Briede, *Dr. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Valststiesību zinātņu katedras profesore

Roberts Lazda, *Mg. iur.*

Summary

As follows from Latvian case law, there is no consensus on whether the legal relations that determine the status of the rector of a state university pertain to public law or private law. The authors, using the insights expressed in doctrine and case law, as well as briefly considering the case law of other countries, analyse the arguments in favour of both positions.

Atslēgvārdi: valsts augstskolas rektors, rektora ievēlēšanas process, rektora atcelšana no amata

Keywords: rector of a state university, rector election process, removal of a rector from office

Kā izriet no Latvijas tiesu prakses, nav vienprātības jautājumā, vai tiesiskās attiecības, kas nosaka valsts augstskolas rektora statusu, ir publiski tiesiskas vai privāttiesiskas. Rakstā, izmantojot doktrīnā un tiesu praksē izteiktās atziņas, kā arī nelielu ieskatu citu valstu judikatūrā, tiek analizēti argumenti par labu abām pozīcijām.

Atbilstoši Augstskolu likuma¹ 14.² panta pirmās daļas 12. punktam Valsts augstskolas padome ar rektoru slēdz darba līgumu. Nav šaubu, ka tas ir līgums privāto tiesību jomā. Vienlaikus Augstskolu likuma 17. pants paredz, ka, lai līdz šai stadijai nokļūtu, rektors ir jāievēlē. Augstskolu likums tiešā tekstā nemin darba līguma izbeigšanu, taču tā 17. panta deviņā daļa regulē lēmumu par rektora atcelšanu pieņemšanu.

Administratīvo tiesu praksē pirmo reizi par rektora tiesisko statusu jeb, precīzāk, par tā statusa izbeigšanu tika lemts 2016. gadā, kad Augstskolu likumā bija paredzēts, ka augstskolas ievēlēto rektoru apstiprina Ministru kabinets pēc augstskolas dibinātāja ierosinājuma. Persona, kas bija vērsusies tiesā, ar pārsūdzēto lēmumu bija atcelta no Ventspils Augstskolas rektora amata. Administratīvās rajona tiesas tiesnesis šajā lietā atteica pieņemt atceltās rektores pieteikumu, uzskatot, ka, tā kā

¹ Augstskolu likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 17.11.1995, Nr. 179.

lēmums pieņemts, nevis balstoties uz juridiskiem apsvērumiem, bet tādēļ, ka rektore ir zaudējusi uzticību, tas ir politisks lēmums, nevis administratīvais akts. Senāts šajā lietā secināja, ka augstskolas rektors ir amatpersona Administratīvā procesa likuma 1. panta trešās daļas izpratnē. Attiecības, kas tiek dibinātas ar rektoru, uzskatāmas par publiski tiesiskām, nevis darba tiesiskajām attiecībām. Nodarbinātības attiecības ar rektoru rodas ar faktu, ka rektors ir iecelts amatā, nevis tāpēc, ka ar viņu tiek noslēgts darba līgums.²

Tas, ka lēmums par rektora statusa nodibināšanu vai izbeigšanu nav tikai politiska izšķiršanās, bet ir pārbaudāms arī tiesā, atbilst arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) praksei. Tā lietā “Bara un Kola pret Albāniju”, vērtējot, vai tiesības tik ievēlētam un ieceltam valsts augstskolas rektora amatā tiek aizsargātas ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantu, ECT atzina, ka ievēlēšana un tai sekojoša iecelšana valsts apmaksātā augstskolas rektora amatā neapšaubāmi attiecas uz personas profesionālās karjeras īstenošanu un līdz ar to arī uz viņas mantiskajām interesēm. Tiesa arī atzina, ka vēlēšanu process bija noteicošais attiecībā uz pieteicēja tiesībām, jo tiesvedība par to varēja beigties ar akadēmisko vēlēšanu atcelšanu un atkārtotu rīkošanu, kas savukārt varēja novest pie tā, ka pieteicējs tiktu ievēlēts cienījamā valsts finansētā universitātes rektora amatā.³

Vienlaikus tas, ka ECT atzina rektora ievēlēšanas procesa civiltiesisko raksturu, nenozīmē, ka dalībvalstīm šie strīdi būtu jāizskata civiltiesiskā kārtībā. Šī tiesa vairākkārtīgi ir atzīmējusi, ka civiltiesisko raksturu tā aplūko plašākā nozīmē neatkarīgi no tā, vai dalībvalsts attiecīgo strīdu ir klasificējusi kā publiski tiesisku vai civiltiesisku.⁴

Argumenti par labu publiski tiesiskam raksturam

2024. gada rudenī Senāts divās lietās ir risinājis strīdu par to, kādā kārtībā – administratīvā procesa vai civilprocesa – ir izskatāmi strīdi, kas rodas saistībā ar rektora ievēlēšanu.

Pirmajā lietā administratīvajā tiesā bija vērsušies Latvijas Universitātes studējošo pārstāvji, kas bija piedalījušies Latvijas Universitātes Satversmes sapulces balsojumā rektora vēlēšanās. Pieteicēji uzskatīja, ka vēlēšanu procesā bija pieļauti pārkāpumi, tāpēc lūdza administratīvo tiesu atcelt Satversmes sapulces lēmumu un uzdot Latvijas Universitātei organizēt atkārtotas vēlēšanas. Administratīvās rajona tiesas tiesnesis atteica pieņemt pieteikumu, norādot, ka augstskolas Satversmes sapulces lēmums, ar kuru ievēlēts rektors, nav pamatojams ar juridiskiem apsvērumiem, tāpēc tas uzskatāms par politisku lēmumu, līdz ar to tas nav pārsūdzams administratīvā procesa kārtībā.⁵

² Senāta 27.07.2016. lēmuma lietā Nr. SKA-1251/2016 (670012016) 8. punkts. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4301> [skatīts 15.03.2025.]

³ ECT 12.10.2021. sprieduma lietā “Bara and Kola v. Albania” (iesniegumi Nr. 43391/18 un 17766/19) 56.–58. punkts.

⁴ Piemēram, ECT Lielās palātas 19.04.2007. spriedums lietā “Vilho Eskelinen and Others v. Finland” (iesniegums Nr. 63235/00).

⁵ Administratīvās rajona tiesas tiesneša 28.03.2024. lēmums lietā Nr. 670004924 [nav publicēts].

Senāts, izskatot pieteicēju blakus sūdzību, šajā lietā analizēja Augstskolu likumā noteikto valsts augstskolas rektora ievēlēšanas kārtību un secināja, ka kandidāts kļūst par rektoru ar ievēlēšanas brīdi un tad ar viņu tiek slēgts darba līgums. Senāts, atsaucoties arī uz Valsts pārvaldes iekārtas likuma normām, vērsa uzmanību, ka augstskolas tiek dibinātas, lai tās sasniegtu mērķus, kas atbilstu sabiedrības vajadzībām un prasībām. Valsts dibinātai augstskolai jāsasniedz tādi stratēģiskās specializācijas mērķi, ko Ministru kabinets noteicis politikas plānošanas dokumentos tautsaimniecības un sabiedrības attīstībai. Tādējādi valsts dibinātas augstskolas darbojas visas sabiedrības interesēs. Tām kā atvasinātām publiskām personām savā darbībā jāievēro valsts pārvaldes principi. Rektora pienākumi atbilst valsts pārvaldes iestādes administratīvā vadītāja kompetencei un atbildībai. Augstskolas pašpārvalde augstskolas autonomijas ietvaros atšķiras, piemēram, no pašvaldību autonomijas. Kamēr pašvaldību autonomija ir vērsta uz pilsoņu demokrātisku līdzdalību savas pašvaldības pārvaldībā, kas nozīmē arī dažādu politisku ideju un to pārstāvošo pilsoņu un organizāciju brīvu konkurenci un kur vēlēšanu rezultātā izveidojas valdošais politiskais spēks, kuram pretim ir opozīcija, tikmēr augstskolu autonomija, neizslēdzot ideju un to pārstāvošo personu konkurenci, nav balstīta uz politisko dalījumu valdošajā vairākumā un opozīcijā. Šeit demokrātija nenozīmē principu “viens cilvēks – viena balss”, kas ir pamatā pilsoņu ievēlētās pašvaldības domes leģitīmācijai, kas savukārt ievēlē un atceļ savu priekšsēdētāju, bet gan dažādu augstskolu veidojošo personāla grupu pārstāvību satversmes sapulcē, lai tās nodrošinātu to līdzdalību un sadarbību augstskolas pārvaldīšanā. Satversmes sapulces kā valsts dibinātas augstskolas pārvaldes orgānam jāievēro labas pārvaldības princips, procedūras jāīsteno taisnīgi ar mērķi panākt, lai privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses tiktu ievērotas. Privātpersona, kuras tiesības ar labas pārvaldības principa neievērošanu ir aizskartas, var par to sūdzēties administratīvā procesa kārtībā.⁶ Konkrētajā lietā Senāts arī atzina, ka tiesā par vēlēšanu procesu var vērsties citi kandidāti, kuri pretendējuši uz rektora amatu vienlaicīgi ar uzvarējušo kandidātu, bet šādu tiesību nav Satversmes sapulces dalībniekiem, kuri balsoja par kandidātiem.

Otrajā lietā administratīvajā tiesā bija vērsusies persona, kas bija kandidējusi uz Daugavpils Universitātes rektora amatu, bet ar šīs Universitātes Satversmes sapulces lēmumu amatā bija ievēlēts cits kandidāts. Administratīvā rajona tiesa sākotnēji tiesvedību bija ierosinājusi, bet pēc tam izbeigusi, norādot, ka lēmums, ar kuru publiska persona kā jebkurš darba devējs izraugās vakantam amatam atbilstošu pretendentu, ar kuru slēgt darba līgumu, nav uzskatāms par administratīvo aktu. Tiesa arī norādīja, ka Senāta iepriekš minētās 2016. gada atziņas uz izskatāmo lietu nav attiecināmas, jo ir mainījies tiesiskais regulējums, proti, Augstskolu likums paredz, ka ar rektoru tiek slēgts darba līgums.⁷

Senāts šajā lietā, atsaucoties arī uz iepriekš minētajos lēmumos secināto, atzina, ka, lai arī Augstskolu likumā nav tieši noteikts, ka augstskolas satversmes sapulces lēmums par rektora ievēlēšanu ir pārsūdzams, privātpersonai, kuras tiesības ir aizskartas, ir tiesības lūgt administratīvā procesa kārtībā pārbaudīt procesu, kādā notika rektora vēlēšanas, vai vēlēšanu procesā ir pieļauts būtisks procesuāls pārkāpums un

⁶ Senāta 27.09.2024. lēmuma lietā Nr. SKA-578/2024 (670004924) 5.–10. punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/ecinolemmumi/ECLI:LV:AT:2024:0927.SKA057824.4.L> [skatīts 14.03.2025.]

⁷ Administratīvās rajona tiesas 12.06.2024. lēmums lietā Nr. A420223323 [nav publicēts].

kāda ir tā ietekme uz vēlēšanu rezultātu. Senāts arī norādīja, ka ar to, ka Augstskolu likumā tagad ir noteikts, ka ar rektoru slēdz darba līgumu, nav atcelts rektora publiski tiesiskais statuss. Arī no šobrīd spēkā esošā tiesiskā regulējuma nepārprotami izriet, ka persona par rektoru kļūst ar ievēlēšanas brīdi, nevis ar brīdi, kad ar šo personu slēdz darba līgumu. Ņemot vērā kārtību, kādā persona tiek ievēlēta par rektoru, rektora publiski tiesisko statusu, kā arī to, ka valsts dibināta augstskola ir atvasināta publiska persona, kas darbojas tautsaimniecības un sabiedrības attīstībai, apstākļi, ka ar rektoru pēc viņa ievēlēšanas tiek slēgts darba līgums, nevar būt izšķirošs, lai atteiktu administratīvā procesa kārtībā pārbaudīt rektora vēlēšanu procesu.⁸

Pievienojoties Senāta atziņām, papildus var atzīmēt, ka no Augstskolu likuma normām kopumā izriet, ka Valsts augstskolas padomei pēc tam, kad rektors ir ievēlēts, faktiski vairs nav nekādas izvēles slēgt vai neslēgt darba līgumu ar ievēlēto rektoru. Citiem vārdiem, darba līguma noslēgšanu varētu uzskatīt par ievēlēšanas procesa “pagarinājumu”, bez kura faktiski arī varētu iztikt, ja visus būtiskos nosacījumus iekļautu rektora amata aprakstā, ar kuru kandidātam būtu jābūt iepazīstinātam jau pirms kandidēšanas uz amatu. Attiecīgi valsts augstskolas rektors arī nav uzskatāms par tipisku iestādes darbinieku, ar kuru dibināmas darba tiesiskās attiecības Administratīvā procesa likuma 1. panta trešās daļas izpratnē.

Tiesu praksē nav atrodams gadījums, kad tiesa civilprocesā vai administratīvajā procesā būtu vērtējusi ar rektoru noslēgtā darba līguma izbeigšanu. Augstskolu likums vispār nemin šādu iespēju, bet paredz, ka padomes priekšsēdētājs *atceļ* rektoru no amata, ja par to nobalso vismaz divas trešdaļas no visiem senāta locekļiem un divas trešdaļas no visiem padomes locekļiem. Secināms, ka, līdzīgi kā rektora ievēlēšanas gadījumā, arī amata (darba) attiecību izbeigšanas gadījumā galvenais ir lēmums par šo attiecību izbeigšanu, nevis tam sekojošā atcelšana no amata.

Jāatzīmē, ka valstīs, kurās izveidots valsts civildienests, rektora amats parasti ir tajā iekļauts. Attiecīgi strīdi, kas saistīti ar statusa maiņu, tostarp ievēlēšanu, tiek izskatīti administratīvā procesa kārtībā (piemēram, Vācijā⁹ un Austrijā¹⁰). Arī citās valstīs, kurās izveidotas administratīvās tiesas, šādus strīdus parasti izskata administratīvi procesuālā kārtībā. Piemēram, Viļņas administratīvā tiesa izskatījusi lietu par pārkāpumiem Lietuvas Veselības zinātņu universitātes rektora vēlēšanu procesā.¹¹ Tāpat no iepriekš minētā ECT sprieduma izriet, ka Albānijā strīds bija izskatīts administratīvajā tiesā.¹²

⁸ Senāta 30.10.2024. lēmuma lietā Nr. SKA-716/2024 (A420223323) 11. punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/542459.pdf> [skatīts 24.02.2025.]

⁹ Piemēram, Karlsrūes Administratīvās tiesas 13.11.2024. gada spriedums lietā Nr. 6 K 4527/22. Pieejams: <https://www.landesrecht-bw.de/perma?d=NJRE001593978> [skatīts 15.03.2025.]

¹⁰ Piemēram, APA. Rektorswahl an der Uni Salzburg: BVwG gibt Uni-Senat recht. Pieejams: <https://science.apa.at/power-search/14034051516394968171> [skatīts 15.03.2025.]

¹¹ LRT.LV. Teismas: LSMU rektorius rinkimuose procedūrinis pažeidimas nebuvo padarytas. Pieejams: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1687442/teismas-lsmu-rektorius-rinkimuose-procedurinis-pažeidimas-nebuvo-padarytas> [skatīts 15.03.2025.]

¹² ECT 12.10.2021. sprieduma lietā “Bara and Kola v. Albania” (iesniegumi Nr. 43391/18 un 17766/19) 9.–10. punkts.

Argumenti par labu privāttiesiskam raksturam

Iepriekš jau tika norādīts, ka Augstskolu likumā šobrīd ir tieši noteikts, ka ar augstskolas rektoru tiek slēgts darba līgums, tātad – nodibinātas privāttiesiskas attiecības. Iepriekš, kad Augstskolu likumā tas nebija paredzēts, šā likuma 17. panta piektā daļa noteica, ka rektors amata pienākumus sāk pildīt pēc [ievēlēšanas un] apstiprināšanas Ministru kabinetā. Šobrīd Augstskolu likuma 17. panta astotā daļa paredz, ka valsts augstskolas rektora vēlēšanas tiek organizētas ne vēlāk kā sešus mēnešus pirms rektora pilnvaru termiņa beigām, bet jaunievēlētais rektors stājas amatā pēc iepriekšējā rektora pilnvaru termiņa beigām. Tādējādi likums šobrīd vairs neparedz, ka rektors amata pienākumus sāk pildīt ar ievēlēšanas brīdi, bet darba līgums ar viņu var tikt noslēgts pirms iepriekšējā rektora pilnvaru termiņa beigām.

No Augstskolu likuma normām izriet, ka valsts augstskolas rektora ievēlēšana notiek vairākos posmos. Proti, vispirms augstskolas padome izsludina starptautisku konkursu, kurā tiek izraudzīti rektora amata kandidāti. Šajā posmā augstskolas padome izvērtē pretendentu atbilstību profesionālajiem nosacījumiem. Tālāk rektors tiek ievēlēts amatā.¹³

Salīdzinājumam – Senāts iepriekš ir atzinis, ka lēmums par konkrētas personas ievēlēšanu asociētā profesora amatā ir priekšnoteikums tiesisko attiecību starp asociēto profesoru un augstskolu nodibināšanai. Šāds lēmums nav vērsts uz publiski tiesisko attiecību nodibināšanu un tādējādi netiek pieņemts publisko tiesību jomā.¹⁴ Doktrīnā norādīts, ka šāds lēmums ir privāttiesisks lēmums – gribas izpaudums noslēgt darba līgumu –, izņemot gadījumus, kad normatīvajā aktā tieši noteikts, ka tas ir administratīvais akts.¹⁵ Augstskolu likumā nav noteikts, ka lēmums par valsts augstskolas rektora ievēlēšanu ir administratīvais akts.

Augstskolu likuma 17. panta vienpadsmitā daļa paredz, ka privātpersonu dibinātas augstskolas rektora izraudzīšanas, ievēlēšanas, apstiprināšanas un atcelšanas kārtību nosaka augstskolas satversme. Tātad arī privātpersonu dibināta augstskola var noteikt īpašu rektora atlases kārtību un procesu, tostarp līdzīgu tam, kāds tas paredzēts attiecībā uz valsts augstskolas rektora ievēlēšanu. Tādējādi, lai arī Augstskolu likums paredz īpašu, vairāku posmu valsts augstskolas rektora ievēlēšanas kārtību, tas šo rektora izraudzīšanas procesu nepadara par publiski tiesisku.

Saskaņā ar Augstskolu likuma 3. panta 1.¹ daļu augstskolas dibinātājs nosaka augstskolas stratēģisko specializāciju, lai izraudzītajās zinātnes jomās augstskolas studiju un pētniecības darbībā tiktu sasniegta starptautiski atzīta izcilība un atbilstība sabiedrības vajadzībām un prasībām. Minētā panta 1.² daļā īpaši attiecībā uz valsts dibinātu augstskolu paredzēts, ka Ministru kabinets stratēģiskās specializācijas jomas nosaka, pamatojoties uz politikas plānošanas dokumentos noteiktajām politikas plānošanas cikla prioritātēm tautsaimniecības un sabiedrības attīstībai. Tomēr jebkurai, arī privātpersonu dibinātai augstskolai stratēģiskā specializācija jānosaka atbilstoši sabiedrības vajadzībām un prasībām. Arī šādās augstskolās stratēģiskā specializācija

¹³ Senāta 27.09.2024. lēmuma lietā Nr. SKA-578/2024 (670004924) 5. punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/eclinoleumi/ECLI:LV:AT:2024:0927.SKA057824.4.L> [skatīts 14.03.2025.]

¹⁴ Senāta 21.01.2010. gada lēmums lietā Nr. SKA-208/2010. Pieejams: https://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departments/2010/10_ska_208.doc [skatīts 14.03.2025.]

¹⁵ Danovskis E. Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015, 201.–202. lpp.

var tikt noteikta atbilstoši tautsaimniecības un sabiedrības attīstības interesēm. Kā norādīts tiesību literatūrā, tiesiskās attiecības nekļūst par publiski tiesiskām tikai tāpēc, ka publiskai personai attiecību nodibināšanai ir noteikti īpaši pienākumi.¹⁶ Tādēļ tam, ka valsts augstskola ir atvasināta publiska persona, var arī nebūt izšķirošas nozīmes, lai noteiktu valsts universitātes rektora tiesisko statusu.

Atbilstoši Augstskolu likuma 17. panta pirmajai daļai gan valsts, gan privātpersonu dibinātas augstskolas rektors ir augstskolas augstākā amatpersona, kas īsteno augstskolas vispārējo administratīvo vadību. Augstskolu likuma 17.¹ pants nosaka rektora kompetenci. Piemēram, viņš nodrošina augstskolas vadību un atbild par augstskolas attīstības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu, kā arī augstskolas finanšu resursu lietderīgu un likumīgu izlietojumu saskaņā ar likumu, citiem normatīvajiem aktiem, kā arī augstskolas satversmi, padomes un senāta lēmumiem. Arī citas minētajā pantā noteiktās rektora kompetences attiecas gan uz valsts, gan privātpersonu dibinātas augstskolas rektoru, izņemot atsevišķas kompetences, kas saistītas ar rīcību ar valsts augstskolas budžetu, līdzekļiem un nekustamo īpašumu. Tādējādi, lai arī valsts augstskolas rektors ir atvasinātas publiskas personas vadītājs, viņa kompetences neatšķiras no privātas augstskolas vadītāja funkcijām un tās pašas par sevi nepiešķir valsts augstskolas rektora amatam publiski tiesisku statusu.

Pat ja atbilstoši Senāta judikatūrai uz valsts augstskolas rektora ievēlēšanas procesu raudzītos kā publiski tiesisku, tomēr lēmums par rektora ievēlēšanu ir vērst uz privāttiesisku attiecību nodibināšanu. Atbilstoši tā sauktajai divpakāpju teorijai, ja pats lēmums par rektora ievēlēšanu būtu pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā, tad rektora atbrīvošana no amata pēc darba līguma noslēgšanas jebkurā gadījumā būtu apspriežama pēc privāttiesību noteikumiem. Augstskolu likuma 17. panta devītā daļa noteic, ka augstskolas padome, senāts vai satversmes sapulce var rosināt rektora atcelšanu no amata, “ja rektora darbībā konstatēti likuma pārkāpumi vai ir būtiski apdraudēta viņa reputācija un tas var kaitēt valsts augstskolas darbībai, ja rektors nenodrošina augstskolas attīstības stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu vai arī ir zaudējis augstskolas padomes vai senāta uzticību”. Lielā mērā šajā normā noteiktie pamati rektora atcelšanai no amata pārklājas ar Darba likuma¹⁷ 101. panta pirmajā daļā uzskaitītajiem pamatiem darba devēja uzteikumam. Tādējādi tas neizslēdz iespēju strīdu par valsts rektora atcelšanu no amata risināt civilprocesa kārtībā.

Valsts augstskolu kā atvasinātu publisku personu nevar tieši salīdzināt ar publiskas personas kapitālsabiedrību, kas ir privāto tiesību juridiskā persona. Tomēr var konstatēt zināmas līdzības to amatpersonu izraudzīšanās un tiesisko attiecību modelī. Lai gan publiskas personas kapitālsabiedrība ir privāto tiesību juridiskā persona, šāda kapitālsabiedrība var tikt dibināta tikai likumā noteiktos gadījumos publiskas personas funkciju nodrošināšanai. Normatīvajos aktos ir noteikta arī īpaša valdes un padomes locekļu nominēšanas kārtība publiskas personas kapitālsabiedrībās. Atbilstoši Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma¹⁸ 79. panta piektajai daļai ar sabiedrības valdes locekli tiek slēgts pilnvarojuma līgums par valdes

¹⁶ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 27. lpp.

¹⁷ Darba likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 06.07.2001., Nr. 105.

¹⁸ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 31.10.2014., Nr. 216.

locekļa pienākumu izpildi, tātad – privāttiesisks līgums. Senāts ir atzinis, ka valsts kā kapitāldaļu turētājas kompetence attiecībā uz kapitālsabiedrību ir privāttiesiska. Tas attiecas arī uz lēmumu par šādas kapitālsabiedrības ģenerāldirektora iecelšanu. Apstāklis, ka pirms darba līguma noslēgšanas tiek izsludināts konkurss un pieņemts lēmums, pats par sevi nepadara šo lēmumu par publiski tiesisku.¹⁹ Minēto līdzību dēļ arī uz valsts augstskolas un tās rektora tiesiskajām attiecībām var raudzīties kā privāttiesiskām.

Kopsavilkums

1. Ir argumenti, kas izmantojami, lai pamatotu, ka valsts augstskolas rektora tiesiskais statuss ir publiski tiesisks, un ir argumenti, kas pamato, ka statuss ir privāttiesisks.
2. Lai gan tas, ka Augstskolu likumā ir noteikta īpaša valsts augstskolas rektora ievēlēšanas kārtība, pats par sevi rektora ievēlēšanu nepadara par publiski tiesisku, tomēr tiesu praksē ir izkristalizējušās atziņas par to, ka valsts augstskolas rektora ievēlēšanas lēmums ir lēmums publisko tiesību jomā un ka vēlēšanu process, ja vien ir aizskartas personas subjektīvās tiesības, var tikt pārbaudīts administratīvajā tiesā.
3. Ne valsts augstskolas padomei, ne padomes priekšsēdētājam pēc balsošanas par rektora iecelšanu vai atcelšanu no amata nav tiesību pieņemt no balsošanas rezultāta atšķirīgu lēmumu, tādēļ ar rektoru noslēgtais darba līgums pēc būtības ir tikai balsošanas lēmuma izpilde, un tas, ka tas likumā nosaukts par darba līgumu, nemaina ievēlēšanas un rektora amata publisko tiesisko statusu. Valsts augstskolas rektors nav uzskatāms par tipisku iestādes darbinieku, ar kuru dibināmas darba tiesiskās attiecības Administratīvā procesa likuma 1. panta trešās daļas izpratnē.

¹⁹ Senāta 11.04.2006. lēmums lietā Nr. SKA-226/2006. Pieejams: <https://at.gov.lv/download/lawfile/4953> [skatīts 18.03.2025.]